

oktober de ploegen die in Thailand aan het werk waren gezet. De Birma-spoorweg was af. Op tijd! 'De Jappen', aldus majoor van Baarsel,

'waren door het dolle heen. We kregen drie vrije dagen. Het moest drie dagen feest zijn. We moesten allen aantreden, een blaaskakerige proclamatie van de Japse keizer, dat een der grootste en belangrijkste werken ter wereld was gereed-gekomen, werd voorgelezen. We kregen sigaretten en zelfs een aantal varkens ... Wim Kan met nog enige artiesten kwam in de kampen (om beurten) voorstellingen geven. We wisten niet hoe we het hadden.'¹

Midden november werd de gehele spoorweg door de Japanners in gebruik genomen. Van het rollend materieel was veel van Java afkomstig, trouwens: uit Java kwam ook het personeel dat op de stations en wisselplaatsen dienst deed, 'verscheidenen', aldus weer van Baarsel, 'probeerden contact met ons te maken, maar ze waren erg bang dat de Jap het zou merken.'²

Gelijk vermeld, was het de bedoeling van de Japanners geweest dat de baan in beide richtingen een capaciteit zou hebben van 3 000 ton per dag. Dat werd niet gehaald. In '44 (eerdere en latere cijfers zijn niet beschikbaar) werd over de Birma-spoorweg gemiddeld per dag slechts 500 ton noordwaarts getransporteerd, vermoedelijk in de eerste maanden van dat jaar meer dan in de laatste. Wat in die eerste maanden werd vervoerd, bleek evenwel niet voldoende te zijn om het Japanse leger in Birma de nodige aanvalskracht te geven: zijn in maart '44 ingezette offensief mislukte deerlijk. In die tijd begonnen de Geallieerden de Birma-spoorweg te bombarderen – hierbij vielen er onder de krijgsgevangenen enkele honderden doden. De voltooiing van de spoorweg had namelijk niet betekend dat alle krijgsgevangenen verplaatst waren: in vijf groepen van ca. drieduizend man bleven er ca. vijftienduizend bij de spoorweg achter om, samen met *romoesja's*, hout te hakken voor de locomotieven, goederenwagons te laden en te lossen, schuilloopgraven en schuilkelders aan te leggen en aan de spoorweg diverse herstelwerkzaamheden uit te voeren die soms het gevolg waren van bij de aanleg gemaakte fouten (of gepleegde sabotage), soms voortvloeiden uit de Geallieerde bombardementen. Die ca. vijftienduizend kregen aanvankelijk voldoende voedsel maar toen de Japanners in Birma in het nauw werden gedreven, kregen de krijgsgevangenen daarvan onmiddellijk de gevolgen te ondervinden; hun voedselaanvoer liep in het honderd en

¹ J. van Baarsel: 'Onder de Jappen', p. 73.   ² A.v., p. 86.